

razno Miscellaneous

»Gospodin moj i Bog moj!« (Iv 20,28)

Teofanija stigmatiziranoga

*Lidija Matošević**

Zanimljivo je da se cijelu perikopu Iv 20,19–28 nerijetko naziva perikopom o “nevjernom Tomi”. Zanimljivo, jer ta perikopa najprije govori o nevjeri učenika — koji, iako im je Marija iz Magdale toga dana javila da joj se ukazao Uskrsli Isus, i dalje očito ne vjeruju te sjede u strahu i zabarikadirani, i nitko se do njih ne može probiti — osim samoga Isusa, koji pritom, i to dva puta, mora proći kroz zatvorena vrata, tri puta ponavljajući: »Mir vama!«

Osim toga, i tekstovi o ukazanjima prije i poslije te perikope govore o osobama koje ne vjeruju, kao i tekstovi o ukazanjima Uskrsloga iz Evanđelja po Mateju, Marku i Luki.

Zbog čega je baš Tomina nevjera toliko istaknuta? Toliko da je prizor Tome koji dodiruje Isusove rane inspirirao slikare, a izraz “nevjerni Toma” postao je široko rasprostranjen kao opis čovjeka koji ima problema vjerovati.

Je li to stoga što je Isus posebno ukorio baš Tomu? Pa ukorio je i druge »zbog njihove nevjere i okorjelosti srca« (Mk 16,14), nazvavši neke od njih ljudima »bez razumijevanja i spore pameti za vjerovanje« (Lk 24,25).

Da nije možda razlog takvom isticanju Tomine nevjere to što Toma nije vjerovao samim apostolima (Ivan zapravo kaže učenicima, što je širi pojam), a apostoli, odnosno učenici nisu vjerovali Mariji iz Magdale. Običnoj ženi, ili — ako svratimo pozornost na paralelne tekstove iz drugih evanđelja — grupici običnih žena? Tako bi ne vjerovati običnim ženama ipak bio nešto manji grijeh nevjere, nego ne vjerovati samim apostolima. Jer — iako je Isus žene ravnopravno tretirao i imao ih kao učenice te upravo jednu ženu (Mariju iz Magdale) učinio prvom svjedokinjom uskrsnuća — žene su ipak žene. Stoga treba provjeriti što one govore, a za takvu su provjeru nadležni muškarci — apostoli. Stoga, kad muškarci, odnosno apostoli nešto što je žena rekla provjere, odobre i to dalje prenesu, tada je u to ne vjerovati puno veći grijeh nevjere. To zapravo znači ne vjerovati samoj crkvi. A ako nemaš povjerenja u crkvu (što je po nekim istraživanjima trend i u Hrvatskoj), onda si disident, autsajder, kritičar crkve, ljevičar, možda jednog dana i ateist. A tko zna, možda i komunist...

* Izv. prof. dr. sc. Lidija Matošević, Sveučilišni centar za protestantsku teologiju Matija Vlačić Ilirik. Adresa: Ivana Lučića 1a, 10000 Zagreb, Hrvatska. E-adresa: lidija.matosevic@tfmvi.hr

Ili je možda Tomina nevjera došla “na glas” jer je Toma bio “teži slučaj”, “tvrđi orah”, puno veći skeptik od drugih? Stoga što je Tomina nevjera bila nevjera koju je bilo teže “probiti”?

Tomu, dakako, ne treba etiketirati ni kao većega nevjernika od drugih, ni kao skeptika, ni kao čovjeka otuđenoga od crkve, potencijalnoga ateista...

Pripovijest o Tominoj nevjeri osvanula nam je u prvom planu jer muka, tjeskoba čovjeka Tome koja je opisana u toj pripovijesti vjerojatno dublje, potrebnije nego i jedno drugo svjedočanstvo o susretu s Uskrsnim, opisuje univerzalnu tjeskobu maloga čovjeka, svakoga od nas.

Kakav je taj mali čovjek kojega predstavlja Toma? Što ga je morilo?

Mogli bismo reći da je to čovjek koji dijeli univerzalnu ljudsku nadu da će biti bolje: da će doći (ili se barem započeti nazirati) kraj patnji, nepravdi, nesreći, izgubljenosti, bijedi: duhovnoj, materijalnoj, bijedi u međuljudskim odnosima. U konkretnom Tominu slučaju, koji je bio Židov svojega vremena, bila je riječ o bijedi koja je proizlazila iz rimske vojne okupacije i ekonomske eksploatacije naroda. Pritom je ogorčenost te napetosti u društvu uvećavalo to što su iz te okupacije i eksploatacije, pod krinkom rodoljublja, uspjeli izvući određenu korist i povlastice i pojedini članovi vlastitoga naroda.

Bila je to, ukratko, nada da će se nekako izvući iz jezovitoga osjećaja nemoći u vezi s tim da je išta moguće bitno promijeniti na bolje: u ekonomiji, politici, religiji, u međuljudskim odnosima te u pojedinačnim povijestima.

Ta se nada, na ovaj ili onaj način, u konačnici vezivala, oslanjala na Boga: za kojega se je vjerovalo (ili barem slutilo) da je onaj jedini i pravi Bog, u isto vrijeme svemoćni i dobri gospodar povijesti — te da će, budući i svemoćan i dobar, htjeti priteći u pomoć i moći promijeniti sudbinu.

Židovi — koji su na poseban način bili narod nade, te bez čije je nade teško na pravi način razumjeti i kršćansku nadu — tu univerzalnu nadu čovječanstva izražavali su u pojmu kraljevstva Božjega: novoga poretka u kojem će Bog konačno zavladati, a s njegovom će vladavinom doći mir, pravda, sloboda i blagostanje za sve.

Toma je, dakle, bio jedan mali židovski čovjek, koji je ostvarenje, odnosno početak ostvarenja te nade prepoznao u Isusu. I to u pravom smislu te riječi. Jer za Tomu se u Isusu radilo o ostvarenju nade koju ne donose ove ili one povijesne osobe, nacionalni, odnosno nacionalistički lideri, centri ekonomske, političke ili religijske moći — nego sam Bog. Stoga je Toma sve drugo bio stavio u neki sporedni plan i krenuo za Isusom, spreman s njime čak i umrijeti. Sjetimo se samo Tome, koji jedini iskazuje spremnost otići s Isusom u Betaniju u Judeji, gdje su Isusa nedavno htjeli ubiti, te suučenicima koji oklijevaju kaže bez imalo dvojbe: »Hajdemo i mi da umremo s njime!« (Iv 11,16). Ne zato što je bio toliko dezorijentiran da krene za prvim potencijalnim vođom na kojega naide ili za prvim koji raspolaže s dovoljno sredstava za dobru predizbornu kampanju, nego stoga što mu je u Isusu — koji je govorio i djelovao kao onaj koji ima božansku vlast promijeniti stvari, a ne kao još jedan iz galerije zastupnika ondašnjih vjerskih stranaka (Mk 1,22) — zasjao plamen budućnosti koju može donijeti sam Bog.

I onda se sve to uruši.

Isus je najprije neko vrijeme držao grupi učenika tada pomalo nerazumljive i zakučaste govore o potrebi svojega odlaska i patnje. Toma je, kao izravan čovjek, Isusu koji tvrdi kako oni (učenici) već znaju put tamo kamo on odlazi, u jednom trenutku rekao: »Gospodine, ne znamo kamo odlaziš. Kako onda možemo put znati?« (Iv 14,5). A zatim Isus doista i ode te, umjesto onoga za kojega su se nadali da će osloboditi Izrael (usp. Lk 24,21), završi poražavajuće — osuđen od politike, religije i javnoga mnijenja. A činilo se je ostavljen i od samoga Boga. Jer mi nikada ne smijemo zaboraviti da je Isus, čija je smrt bila javna, umro s krikom na usnama: »Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?« (Mk 15,34). Kao da se je i sam Bog iz nekoga nepoznatoga razloga u posljednji čas izmaknuo iz cijele priče, odustao od dogovora s Isusom, promijenio plan spasenja čovječanstva, zaklonio lice ili tko zna što već...

Prema evanđeljima, učenici su se razbježali, a pored križa ostale su samo žene i učenik Ivan (usp. Iv 19,26). Ne znamo gdje je točno bio Toma. Ali, kao što rekao, Isusova je smrt bila javna, i njegov krik na križu, kao i trosatna tama koja je nastala (usp. Mt 27,45; Lk 23,44–45) doprli su, na ovaj ili onaj način, i do Tome.

Toma svakako nije bio više dječak. Stoga mu to najvjerojatnije nije bilo prvo razočaranje u životu. Vjerojatno je imao poneki osobni "potonuli brod". Kao mali židovski čovjek svojega vremena, Toma je zasigurno dijelio kolektivna razočaranja i frustracije svoje židovske okoline — u kojoj u to vrijeme sve vrvi od, mi bismo danas rekli, populističkih osoba koje obećaju boljitak. Narod, koji očajnički traži bilo kakav izlaz, za njima kreće, a zatim to obično završi tragično, s najgorim mogućim sankcijama od strane Rima. Nakon toga slijedi letargija — do pojave nekoga novoga "lidera".

Ali takvo potonuće gdje izgleda da su sve paklene sile dočekale "svoj trenutak" te ovaj svijet pretvorile u svoj plesni podij, gdje izgleda da se i sam Bog odmiče, gdje izgleda da ni sam Bog tu ništa bitno ne može ili možda ne želi, gdje izgleda da Boga možda i nema — jednostavno je "prelilo čašu" čovjeka Tome. I to ne, kao u Psalmu 23, radošću i blagostanjem, nego krajnjim očajem.

Ima situacija, kada se, na raznim razinama života, dođe do bezdana. Kada ne možemo više na kraj sa svojim bližnjima, vlastitom djecom, bračnim drugovima, sami sa sobom, s vlastitim strahovima, manama, obrascima ponašanja. Kada ne izlazimo više na kraj s dugovima ove ili one vrste, s bolestima, virusima. Kad izgleda da, koliko god davali sve od sebe, jednostavno više ne možemo — jer uvijek nešto dođe i sruši skoro sve za što smo mislili da vrijedi. Ima situacija u kojima smo duboko pogodeni i razočarani time kako je tvrtka u kojoj smo predano i pošteno radili, crkva oko koje smo se trudili, domovina za koju smo se borili, na koncu postala sve samo ne ono za što smo mi "ginuli".

Ali takav bezdan — kada izgleda da se je i Bog odmaknuo, da je odustao, da mu nije stalo — to je bezdan nad bezdanima. Jer ako je i sam Bog okrenuo lice, pokazao se slabim, nemoćnim ili možda nezainteresiranim, kako će se, ako je tako, uopće ikada zatvoriti i naši pojedinačni bezdani?

A kada čovjek dotakne rub i nadvije se nad bezdanom, on na ovaj ili onaj način “puca” te do njega više nitko i ništa ne može doprijeti.

To je ono što se je dogodilo Tomi. On je nekamo nestao. Nema ga u društvu najbližih prijatelja. A kada se napokon i pojavi, do njega više ne dopire poruka nikakve nove nade — kao da ne želi više uložiti ni jedan atom sebe u neki novi početak te kao da govori: “E, nećete me više pridobiti vašim lijepim pričama!”

I tada taj čovjek u rubnom stanju, čovjek koji, kao što to dojmljivo dočarava Caravaggiova slika *Nevjera svetoga Tome*, ima radničke ruke i “puca po šavovima”, iznosi posve bizarnu, suludu, gotovo nastranu ideju, kakva može pasti na um valjda samo nekomu tko je dosegnuo rub. Dakle, Toma kaže da će vjerovati samo u jednom slučaju: ako dodirne rane Uskrsloga Isusa. Ma ne samo dodirne! Toma je vrlo precizan. On kaže da hoće, ni više ni manje, nego staviti svoj prst u mjesto Isusove rane od čavala, a svoje ruke u njegov probodeni bok. Pa tko se “pri zdravoj pameti” želi upustiti u takav “kirurški” posao!

Kao da Toma, koji je inače malo govorio (tako da, osim u tom tekstu, u evanđelju imamo zabilježene svega još dvije njegove rečenice), sada uzima riječ i Bogu postavlja nekakav ultimatum.

Kao što rekoh, ljudi koji su se nagnuli preko ruba i ugledali pod sobom bezdan ponekad izriču bizarne, mogli bismo reći i skandalozne poruke. Ali točno je i to da se u tim porukama nekada krije nešto sasvim lucidno, pronicljivo, duboko istinito. I baš zato ljude s ruba treba pažljivo slušati.

Lucidnost i duboka istina koja se krije u toj Tominoj bizarnoj želji mogla bi se ovako sažeti: Čovjeku koji je došao do kraja snaga, čovjeku koji, iako njegove ruke naporno rade, u ovom često nepravednom svijetu ne može spojiti kraj s krajem, čovjeku koji je nekoga ili nešto izgubio, čovjeku koji ozbiljno razmišlja o tom ima li u takvom svijetu smisla vjerovati u Boga, štoviše i živjeti — takvom čovjeku dostojan povjerenja i klanjanja može biti samo takav Bog koji nosi rane, stigme. To znači, takav Bog koji je ne samo dovoljno velikodušan da umre na križu zbog naših grijeha te dovoljno moćan da prevlada smrt i uskrsne, pa potom, poput nekakvoga terminatora, tu postaju zauvijek ostavi iza sebe, kao jednu epizodu “vanjskopolitičkoga” života Trojedinoga Boga, nakon koje se Sin vraća “na nebo” kako bi neometano sudjelovao u blaženom božanskom životu (uz pojedine intervencije među nama Zemljanima, ali u biti “netaknut” našom mukom). Nego samo takav Bog koji i s onu stranu groba, kao Uskrsli, u samom središtu svojega božanskoga bića nosi rane te su–pati s nama. I to sve dotle dok god pate i čovjek i stvorenje, sve dok oni ne budu potpuno slobodni.

To je razlog zašto je Toma toliko “zapeo” za rane uskrsloga Krista. Njega u tom času ne zanimaju rane Krista na križu. Toma ne traži da mu daju nešto poput raspela kako bi još jednom promotrio muku Velikoga petka. Njemu je važno da uskrsli Isus, sada i ovdje prisutni Bog, Bog koji kaže da je, time što je uskrsnuo, otpočeo pobjedu nad patnjom i smrću — i dalje nosi stigme. Zanimljivo je da Isus svoje rane — kojima se je na neki način i identificirao rekavši time da Uskrsli nije nitko drugi nego onaj tko je bio ubijen — pokazao i učenicima prilikom ukazanja

o kojem govori prvi dio ovoga teksta, a naznake o pokazivanju rana imamo i u evanđelju po Luki (Lk 24,39). No, jedini Toma posebno kraj tih rana zastaje.

Isus koji je za zemaljskoga života pažljivo postupao s ljudima i sada se pokazuje kao vrhunski dušobrižnik. On stoga Tomi ne kaže: “Pa ti si, brate, stvarno pukao! Kud si navalio kopati po ranama, bilo čijim — mojim, svojim, cijeloga svijeta — da bi sam sebi nešto dokazao!” Ne, Isus pristaje na Tominu bizarnu želju, na neki mu način daje za pravo i kaže mu: »Prinesi prst [...] Prinesi ruku [...]« (Iv 20,27). Kao da mu time kaže: “Uvjeri se sam da su rane još uvijek tu! Zar si stvarno pomislio da bih ja, dok god stvorenje koje ljubim ne bude posve slobodno od patnje, ušao u potpuno blaženstvo? Odakle ti takva ideja da ću vas ostaviti na prašnjavom putu i naprosto otići u svoj mir?”

Teško je sa sigurnošću reći je li Toma doista ispružio ruku, odnosno ako jest, koliko je duboko išao njegov “pregled” Isusovih rana. Slikari su si uzeli slobodu pa su prikazali Tomu kako doista dodiruje Isusove rane, a spomenuti Caravaggiov prikaz Tomine nevjere osobito je u tom smislu ekspresivan i doista izgleda pomalo “kirurški”.

Ali, ono što saznajemo iz teksta Evanđelja po Ivanu to je da se upravo iz usta toga čovjeka, kojemu su kod uskrsloga Isusa toliko bile važne rane, nakon susreta s tim ranama, otela ispovijed kršćanske vjere kakvu nije izrekao nitko drugi, od cijele one galerije likova kojima se je Isus bio ukazao. Duboka i sveobuhvatna ispovijed kršćanske vjere koja glasi: »Gospodin moj i Bog moj!« (Iv 20,28). Taj nam je čovjek time rekao da je on u Uskrsnom prepoznao Boga dostojnoga slave: Boga koji pati s čovjekom i stvorenjem, Boga koji ne želi počinka sve dok kod njegova stvorenja posljednja suza ne bude otrta, posljednja rana zacijeljena te posljednja nepravda iskorijenjena. To je Bog kojega autor knjige Otkrivenja (dakle isti autor kao i autor evanđelja po Ivanu) opisuje kao Janje koje je jedino dostojno primiti »moć, i bogatstvo, i mudrost, i snagu, i čast, i slavu, i blagoslov!« (Otk 5,12). I slobodno možemo reći da je to Janje, kojemu se Toma svojom ispovijedi »Gospodin moj i Bog moj!« poklonio, najbolje od svega što kršćanstvo ima za navijestiti svijetu u kojem živi. To je nešto za što bismo parafrazirajući Gandhija mogli ponekad reći: Mi kršćani (ponekad) zapravo ne znamo što imamo. I, doista, prava je šteta što se pripovijest o tom Bogu koji pati sa svojim stvorenjem prečesto sužava na događaj križa te pripovijest o okajanju zbog naših grijeha. Jer tu je puno, puno više od toga.

Kao što rekoh, Toma nije bio čovjek koji se gura u prve redove i o njemu iz evanđelja znamo vrlo malo: i prije i poslije njegove uskrsnje ispovijedi. Ali, ako je vjerovati onomu što nam bilježi kršćanska starina, Toma je, nakon te teofanije koja mu se je dogodila u susretu s ranama Uskrsloga, kao navjestitelj evanđelja otišao najdalje od svih apostola — sve do Perzije, a zatim i Indije.

No, pustimo sada Tomu i zapitajmo se kako mi stojimo s vjerom u Uskrsloga. Posebno mi u Europi, u naprednoj, bogatoj, razvijenoj Europi, ili mi na tzv. kršćanskom zapadu. Često se za Europu i kršćanski zapad kaže da je zapravo dekristijaniziran. Pritom se o tom tko je za to kriv spore, raspravljaju desni i lijevi, konzervativni i liberalni kršćani. Oni konzervativniji vjeruju da se valja vratiti

nekakvim “nekadašnjim vrijednostima”, da je crkva suviše prostora dala slobodi mišljenja koje vodi različitim prilagodbama, pa tako crkva gubi svoj identitet. Oni liberalniji pak tvrde da je, upravo zbog svoje zadrtnosti i nesklonosti da se malo prigne i prilagodi čovjeku i društvu te grozničavo čuvajući neke svoje “stare vrijednosti”, kršćanstvo, odnosno crkva izgubila svoju relevantnost te postalo na neki način nebitno i sporedno. Dakako da ta rasprava ima svoju važnost i da bi je možda trebalo povesti mirnije, otvorenije i trezvenije na svim “stranama”.

No, prema Tominoj priči, za nas nije riječ o tom trebamo li biti konzervativni ili liberalni kršćani, nego o tom možemo li uopće biti kršćani, možemo li mi još uopće vjerovati u uskrsnuće, gdje i kako — mi danas koji ne možemo sresti Uskrsloga Krista koji još hoda po zemlji i ukazuje se — možemo susresti toga uskrsloga Isusa, Tomina Isusa, Isusa koji nosi rane. Jer ako njega promašimo, sasvim je svejedno jesmo li konzervativni ili liberalni. U oba slučaja smo “kršćani bez veze” — koji svojim raspravama još i zagađuju ionako već dijelom zagađen medijski prostor.

Doista, kako, odnosno gdje mi srećemo toga Uskrsloga koji nosi rane, kojega je Toma mogao dodirnuti? Kako ga možemo “dodirnuti” te tako postati dionicima blaženstva onih koji vjeruju, a da nisu vidjeli (usp. Iv 20,29)?

Svakako, tamo gdje je on obećao biti prisutan.

Teologija reformacije rekla bi (a to je dijelom i opći ekumenski konsenzus) da se to događa po riječi i sakramentima. “Po riječi” znači tamo gdje se naviješta evanđelje, a na poseban se to način događa u crkvi, odnosno zajednici vjernika. Kada pak kažemo da Uskrsloga susrećemo “po sakramentima”, među kojima su nam — premda se kršćanstvo kreće u rasponu shvaćanja prema kojem imamo od dva do sedam sakramenata — svima posebno bitni krštenje i Večera Gospodnja, odnosno Euharistija (tzv. *sacramenta maiora*), također mislimo na nešto što se događa u i po crkvi, u crkvi kao zajednici koju po riječi i sakramentima okuplja sam Krist. U tom nam je smislu osobito važna Večera Gospodnja, odnosno Euharistija, u kojoj “lomimo kruh”, čime govorimo, među ostalim, o Božjoj ranjivosti, ali i o našoj ranjivosti i lomljivosti kojoj Bog izlazi ususret.

Da, Uskrsli nas susreće u zajedništvu crkve, odnosno svakako nas tu želi, nastoji susresti. I zbog toga je dobro i potrebno ići u crkvu. Iako se treba, s vremena na vrijeme i upitati, zbog čega se zapravo “ide u crkvu” i sudjeluje u njezinim obredima.

No, prema svjedočanstvu evanđelja, crkva, odnosno njezin navještaj, sakramentalni život te zajedništvo koje ona prakticira, nisu ni jedini ni ekskluzivan način na koji je Uskrsli prisutan. Ako vjerujemo evanđelju, onda nam je jednako važna, jednako stvarna i jednako ekskluzivna prisutnost Uskrsloga u svima onima koji pate. U onima koji su gladni, u onima koji su na putu, u onima kojima manjka odjeće, u onima koji su lišeni slobode, u onima koji su žalosni, u onima koji su ranjeni, u onima koji su marginalizirani i stigmatizirani, u onima koji su izgubljeni. U patnji i izgubljenosti svakoga od nas. U svjetskoj patnji, a posebno u patnji onih dijelova svijeta koji su u nemilosrdnoj i često nepravednoj svjetskoj “utrci” ostali slabije razvijeni, postali eksploatirani ili na bilo koji drugi način

zakinuti (usp. Mt 5,4; Mt 25,24–28). U cijelom patećem stvorenju (Rim 8,19–25). Da, gdje god je patnja i dok god je ima, tamo je i Uskrsli. I ako ga tamo ne potražimo, odnosno ako ga tamo ne možemo ili ne želimo prepoznati, ako u ljudima koji su se našli na ovakvom ili onakvom rubu te više ne vide dalje, u ljudima koji zbog nepravde, kojoj ne vide kraja, sumnjaju u postojanje Boga i ikakvoga smisla, vidimo naprosto nevjernike, ljude otudene od crkve, kritičare crkve, onda nam se može dogoditi da Uskrsloga — onakvoga kakav on uistinu jest, a to znači kao Boga koji su–pati te nosi rane, dok god i posljednja rana stvorenja ne bude zacijeljena — jednostavno promašimo. Kao što ponekad, iz nekoga razloga, promašimo ili čak zaobidemo dobrog prijatelja ili staroga poznanika na ulici. A kada Isusa ovdje tako promašimo ili počnemo promašivati, lako nam se može dogoditi da ga započnemo promašivati i u riječi i u našem sakramentalnom životu. Da nam i to postane “prazno”, “dosadno” i “sterilno”, da počnemo osjećati da u našim crkvama ima svega, najrazličitijih ponuda i programa, ponekad i dovoljno novaca, ali nema najvažnijega: “nema Boga”. Kao da sada on s nama igra neku neugodnu igru skrivača, ili kao da nam poput Matejeva Isusa jednostavno kaže: »ne poznam vas!« (Mt 25,12). Dok o tom razmišljam, pada mi na um jedna Lutherova misao koja parafrazirano glasi: “Tko god Boga traži bježeći od patnje, naći se, umjesto Boga, samoga vraga.”

Kako zapravo mi u bogatoj kršćanskoj Europi, na kršćanskom zapadu stojimo s patnjom kao mjestom teofanije?

Rekla bih da od nje ipak radije, ako i dokle možemo, bježimo.

Pogledajmo samo blještavilo naših medija prepunih priča o lakim, senzacionalnim uspjesima, o sretnim ljudima. Ljudima koji, izgleda, nemaju nikakvih težih problema, primjerice u komunikaciji sa svojim bližnjima. Možda se ispod toga sjaja i širokoga pobjedonosnoga osmjeha skriva tuga, žalost, nerijetko i depresija ili naprosto splet neriješenih životnih problema, problema u odnosima s najbližima, iscrpljenost, nečista savjest, nesigurnost, besciljnost. Ali to — da si slab, da ponekad ne znaš kako dalje, da si negdje nešto “zabrljao” — na kršćanskom se zapadu u pravilu ne smije pokazati. Jer tko zna kakve bi to posljedice imalo za pojedinca u kompetitivnom društvu?! Stoga je dobro prekriti svaki znak da se u nama nešto komeša, da nam je od nečega zlo, da smo od nečega premoreni: bljedilo, bore, sijede vlasi, svaku aknu, svaki vidljivi nedostatak, svaki znak tuge ili nemira, svaku tišinu koja bi mogla odati da zapravo više ne znamo što bismo rekli. Naravno, ponekad moramo postići neku ravnotežu, pa stoga “pustimo” i neku senzacionalnu vijest o nečijoj velikoj patnji ili tragediji.

Kakve su nam crkve? One protestantske? Rekla bih vrlo često, isuviše “radosne”. Dakako, neosporno je da je radost bitna odlika kršćanskoga života. Ali, ako gotovo da i nema mjesta za iskazivanje tuge, nesigurnosti, ispovijedanje grijeha, ako nema mjesta za tišinu koja govori da kao kršćanska crkva nemamo uvijek odgovore na svako pitanje, onda to evanđelje prosperiteta (tzv. *prosperity gospel*, koje se je tako dobro “raskomotilo” baš u dijelovima protestantizma, a koje utječe na neki način i na katoličanstvo) postaje sumnjivo, neuvjerljivo, čovjeku daleko. Onda je to takva vrsta radosti kojoj će se teško moći, znati ili htjeti pridružiti

čovjek poput Tome: onaj tko pita, tko sumnja ili onaj tko se nalazi na nekom životnom rubu.

Naravno, mi smo na kršćanskom zapadu razvili kvalitetne institucije koje se bave raznim oblicima patnje, sumnji, duševnim i tjelesnim tegobama i bolestima, nesigurnostima, osjećajima krivnje, pa i smrću. Ali ponekad izgleda da smo patnju samo spretno uklonili u stranu — da ne bude vidljiva, da ne uznemiruje, da o njoj ne mislimo. Primjerice u bolnice. A zatim neki mali virus sve poremeti i pokaže se da bolnice nisu više dovoljno prostrane da prime sve. I patnja čovječanstva se svega u nekoliko dana prelije i postane tako očita istina.

Patnja se naravno — upravo stoga što je ima i što je ponekad ignorirano ili od nje pokušavamo pobjeći — prelije i na mnoge druge načine. Prelije se ona u našim osobnim povijestima, kada god ne priznajemo vlastitu grješnost, slabost, pa rane, koje nisu očišćene i zacijeljene, koječim prekrivamo — dok se “ne daju na zlo” pa zatruju cijeli život i odnose. Prelije se i tada kada ignoriramo patnju svojih najbližih — možda jer se zbog nečije patnje osjećamo krivima, pa ne želimo ni pogledati neku ranu koja, da bi zacijelila, treba Božju ali i našu pomoć. Prelije se ona i na razini cijeloga društva kada god ignoriramo patnju članova našega društva kojima je učinjena nepravda. Da ne govorimo o prelijevanju svjetske patnje, do koje dolazi primjerice i zbog toga što bogati dijelovi svijeta rado zaboravljaju da je njihovo blagostanje jednim dijelom sagrađeno na kolonijalizmu, neokolonijalizmu i oblicima iskorištavanja onih siromašnijih dijelova zemlje — na patnji konkretnih žena, muškaraca i djece u tim dijelovima svijeta. I da bi to — ako ne želimo nemire i ratove koji stvaraju novu patnju — na neki način trebalo ispraviti.

Evangelje, a na poseban način Tomina pripovijest, uči nas da se ne trebamo bojati rana. Štoviše, da smijemo i trebamo poput Tome “pružiti ruku” i dodirnuti ih. Jer ranama svakoga od nas, naših bližnjih, našega društva svoju je blizinu zajamčio sam Uskrsli — koji nosi rane. Stoga su te rane jedno od mjesta teofanije. Nije to poziv na puki aktivizam i ne treba to shvatiti ni malo olako. Prema tekstu evanđelja koje smo pročitali, dodirivanje rana neće završiti dobro ako zaboravimo na potrebu opraštanja grijeha koji su te rane prouzročili (kako tuđih tako i svojih vlastitih), opraštanje koje je moguće zadobiti samo po Isusovim ranama, i samo ga po snazi Duha Uskrsloga Krista dalje dijeliti (usp. Iv 20,21). Ako s tim božanskim praštanjem i s tom snagom ne računamo, mogli bismo se pretvoriti u one koji po ranama koje nisu u stanju zacijeliti samo “kopaju”, razvlače ih po društvenim mrežama, medijima, ili pretresaju na redovitim “trač partijama” — čineći ih svime time samo još dubljima i težima. Kao što poznata izreka glasi: “Ranu koju ne možeš zacijeliti, nemoj ni dirati.”

Nemojmo dakle bježati, ni od svoje ni od tuđe patnje, nego ostanimo i izdržimo, kako god izgledalo teško, dok u središtu naše ranjivosti i krhkosti ne doživimo teofaniju Uskrsloga te poput Tome — kojega zovu i Blizanac, možda baš zato što on sa svojom pričom i jest blizanac svakog od nas — mognemo izjaviti: »Gospodin moj i Bog moj!« (Iv 20,28).